

משנה י'

משנה זו מפרטת אחת מהלכות נדרים שיש בה דמיון להלכה שבמשנה הקודמת. במסכת נדרים מבאר, שאדם יכול לאסור את ממונו על אחר באסור נדר.

ביאור

בבא קמא פרק ט' ■ י'

1 האומר לבנו: "קונם אי אתה נהנה משלי" - אוסר אני עליך באסור נדר להנות מנכסי² - אם מת האב, יירשנו בנו, לפי שלא אסר עליו את הנכסים אלא בעודם בבעלותו.

2 אם הדיירו שיאסר בנכסים בחייו ובמותו,

במות האב לא יטל הבן מן הירשה, אלא עליו להעביר את חלקו לבני אביו, אם היו לו בנים נוספים, או לאחי אביו. ואם אין לבן די נכסים לפרנסתו, הוא רשאי ללוות מעות ולשעבד ללווה את חלקו בירשה, ואחר כך יתן את חלקו ליורשים האחרים, ואחר כך באים בעלי החוב וגובים אותו מהיורשים.

אין מניעה לנהוג כך, למרות האסור המשל עליו להנות מן הנכסים, לפי שבמסכת נדרים מבאר שפריעת חובו של לווה על ידי אחרים אינה נחשבת ללווה הנאה האסורה לגבי נדרים. ברם, מאחר שבפעל הוא נהנה, לא התירו חז"ל לנהוג כך אלא אם אין לו די נכסים לפרנסתו, כדי להתרחק מאסור נדרים.

מקורות והערות

א. "קונם" משמעו "קרבן" וזהו אחד מלשונות נדר שאוסר עליו את נכסיו כקרובן.

כ
בחשון
יום ה'
פ'
חיי שרה

(בבא בתרא קמט)

היום נלמד:

משנה

בבא קמא

פרק ט' משנה י'

גמרא

שכל טוב,

בראשית, כד/ט

תובנה מרגשת

חסד מהפחים

ועד הכיור

לך ולמשפחה

מסכת בבא בתרא

דף קמ"ט

זוהר

חקת קפב:

הלכה

שמירת הגוף

והנפש

הלכה י"ז-י"ט

בקלות אתה יכל להיות מצלח יותר

אתה יכל לשפר את היכולות שלך באפן משמעותי, בלא לעבר קורס מפרך בן כמה שנים.

ביאור

שכל טוב, בראשית, כד/ט

אליעזר, עבד אברהם אבינו, חנה עם עבדיו ועם גמליו ליד הבאר, ובקש מה' שיעזר לו למצא את האשה המתאימה ביותר ליצחק אבינו. אליעזר ערף מבחן לנערה המיעדת, בלא שתדע שהיא במבחן: כאשר תבוא נערה אבקש ממנה להשקותני מעט מים, והיה אם תאמר לי שתשקה גם אותי וגם את גמלי - אז אדע שהיא האשה המתאימה ביותר להיות אמא של עם ישראל!

כך בדיוק ארע. בעוד אליעזר ממתין, הגיעה נערה נושאת כד בדרךה לשאב מים. "ויאמר הגמאיני נא מעט מים מכדך.

ותאמר, שתה אדני. ותמהר, ותנד כדה על ידה, ותשקהו. ותכל להשקותו, ותאמר, גם לגמליך אשאב עד אם כלו לשתות. ותמהר ותער כדה אל השקת, ותרך עוד אל הבאר לשאב, ותשאב לכל גמליו".

מדברים. כעת ידע אליעזר שהיא הנערה המתאימה ליצחק אבינו. היתה זו רבקה אמנו.

האמת היא שהמבחן הזה נראה קל מדי, קטן מדי. האם פעלה אחת יכולה להוכיח על טיבו של אדם שאינך מכיר? אולי רבקה הפגינה נדיבות משום שהתביישה לסרב, או אולי בגלל שהמבקש היה אדם מבגד ומכבד? וגם אם נניח שהיא אכן הפגינה נדיבות יוצאת דופן, כיצד מעיד הדבר על כל אישיותה? אולי היא חוזה התפרציות כעס וזעם בכל פעם שלא מסכימים לדעתה? אולי היא נמהרת ופזיזה? אולי אינה מצטיינת במדת האמת? איך הוא יכול היה לדעת שהיא אשה משלמת בתכונותיה?

ביאור

הסבא מנובה־רדוק זצ"ל^ל מסביר, שרַבְקָה הוֹכִיחָה שְׂאִיפָה לְמִשְׁלָמוֹת. אֲלֵי־עוֹר לֹא בִקֵּשׁ מִמֶּנָּה אֶלָּא "הַגְּמִיאִינִי נָא מֵעַט מִיָּמִים מִכַּרְדִּי". אֵלּוּ הֵיְתָה פּוֹעֵלֶת רַק מִבוֹשָׁה, הֵיְתָה מְבִיאָה לוֹ אֶת הַיָּמִים שֶׁבְּכַרְדָּה וּמִסְתַּלֶּקֶת. אֲבָל רַבְקָה חֲפָשָׂה לְעִשׂוֹת אֶת הַטּוֹב בְּיֹתֵר, וְלִכֵּן הִיא הוֹסִיפָה לְמִלֵּא מִיָּמִים בְּכַד מִהֲבָאָר, וְאַחֲרַי שְׂאֵלֵי־עוֹר הִרְוָה אֶת צִמְאוֹנוֹ הִיא חֹזֵרָה וּמִלְּאָה מִיָּמִים גַּם עֲבוּר הַגְּמִלִים, עוֹד וְעוֹד (גַּמְל שׁוֹתָה כְּמִיּוֹת גְּדוּלוֹת). עַד שֶׁהִם סִימוּ. אִזּוֹ יָדַע אֲלֵי־עוֹר כִּי לִפְנֵי נִעְרָה בַּעֲלַת אִישׁוּת מִיְחַדָּת, שְׁחוֹתֶרֶת לְשִׁלְמוֹת. אוֹלֵי הִיא מִיְחַדָּת רַק בְּמִדַּת הַחֶסֶד?

כָּאֵן חוֹשֵׁף הַסְּבָא מְנוּבֵה־רְדוּק זצ"ל יִדְעָה חֲשׁוּבָה בְּהִבְנַת נֶפֶשׁ הָאָדָם: "הַשְּׁלָמוֹת לֹא יִכּוֹלָה לְהִמְצָא בְּפֶרֶט אֶחָד, כִּי הַמִּדּוֹת תְּלוּיּוֹת זוֹ בְּזוֹ" - מְקוּר כָּל תְּכוּנוֹת הָאָדָם הֵן בְּנִפְשׁוֹ, וְהַנֶּפֶשׁ הִיא אֶחָד, וְכֹאֲשֶׁר רָאָה אֲלֵי־עוֹר שֶׁהִיא חוֹתֶרֶת לְשִׁלְמוֹת בְּגִמְלוֹת חֶסֶד, הִיָּה בְּרוּר לוֹ שֶׁהִיא חוֹתֶרֶת לְשִׁלְמוֹת בְּכָל תַּחּוּם.

הַסְּבָא מְנוּבֵה־רְדוּק זצ"ל, שֶׁהִיָּה גָאוֹן בְּחֻכְמַת הַנֶּפֶשׁ, בֵּין הֵיְתֵר, מִצִּיָּן בְּהַתְּפַעְלוֹת כִּי מִכָּאֵן אֲנִי לומדים שְׁאָדָם הַרוֹצֵה לְשַׁדְּרַג אֶת אִישׁוּתוֹ וְתְכוּנוֹתָיו, לֹא יִתְבַּלְבֵּל מִהִשְׁאֵלָה: "מֵהֵיכָן לְהַתְּחִיל?" כִּי אִין זֶה מִשְׁנָה מֵהֵיכָן יִתְחִיל, וּבִלְבָד שִׁיתְחִיל מִמִּשְׁהוּ, שִׁיחְלִיט עַל פְּעֻלָּה מִסִּימַת שְׁאוֹתָה יַעֲשֶׂה בְּצוּרָה מְשֻׁלְּמַת. וּמִכָּאֵן תִּגְרַר אוֹתוֹ הַהִתְנַהֲגוֹת הַזֶּה לְמִקְסָם אֶת הֵיְכוֹלוֹת שְׁלוֹ גַּם בְּתַחּוּמִים אֲחֵרִים.

חסד מהפכים ועד הכיור

תוֹבוּנָה
מִרְגֵּשֶׁת
סרטון יומי שיאיר לכם את היום

מסכת נבא בתרא ■ דף קמ"ט

"קנין חליפין"

בדף זה מוזכר אחד מסוגי הקנינים: "קנין חליפין".

לפעמים שני אנשים רוצים לקנות חפץ זה מזה. למשל, לגד יש פרה והוא הלה אל השוק כדי למצוא קונה. בשוק הוא פגש סוחר בהמות שאמר לו: "מכור לי את פרתך ואני אמכור לך את החמור שלי. נחליף ביניהם".

במקרה כזה סוחר הבהמות אינו צריך לעשות שום מעשה קנין בפרה. גד קונה את החמור, ומפני שהם מחליפים ביניהם את הפרה בחמור, ברגע שגד קונה את החמור מיד נהיית הפרה שיכת לסוחר הבהמות.

יותר ממלאכים

חקת קפב:

תָּא חֲזִי, זְכָאִין דְּזַכָּאן לְאַתְקִשְׂרָא
 בְּצִרּוּרָא דְחַיִּי, אִינוּן זְכָאִין
 לְמַחְמֵי בִיקְרָא דְמַלְכָּא עַלְאָה
 קְדִישָׁא, כְּמָה דְאַתְ אָמַר "לְחֻזּוֹת
 בְּנַעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ". וְאִינוּן
 מְדוּרָהוֹן, יִתִּיר וְעַלְאָה מִכָּל
 אִינוּן מְלָאכִין קְדִישִׁין, וְכַל דְּרַגִּין
 דְּלֵהוֹן.

תרגום

בא וראדה, צדיקים
 שזוכים להתקשר
 בצרור החיים, הם
 זכאים לראות בכבוד
 המלך העליון הקדוש,
 כמו שנאמר (תהלים כו,
 ד) "לחזות בנעם ה'
 ולבקר בהיכלו".
 ואותם מדוריהם, יותר
 ועליון מכל אותם
 מלאכים קדושים, וכל
 דרגותיהם.

בדברים הללו רואים אנו את גדלת מעלת האדם אפלו על המלאכים, שזוכה הוא להשיג בעולם הנשמות מה ששום מלאך לא זוכה אליו. בדבר מעלת האדם על המלאך כתב השל"ה בעשרה מאמרות (מאמר שני, עט) וזה לשונו: "הרי נתבאר לי מתוך דברי הפרדס, שמצד חלקי היסודות וכלומר היסודות המרפיבים את הגוף מעלת המלאך עדיף על האדם, ואפשר שעל זה סובבים הפסוקים 'הן במלאכיו' כו' המורים על שפלות אדם בערך המלאך. אמנם מצד הנשמה הוא והאדם יותר ממלאך, ואדרבה המלאך שואף ממנו... השגת ישראל מצד נשמותיהן למעלה מהשגת המלאכים, כי נשמת ישראל עמוסה מיני בטן שהיא ספירת המלכות... וכשרצו לעכב בריאת האדם ובדברי חז"ל שהמלאכים טענו שאין לברא את האדם ביון שעתיד לחטא ולהכעיס את הקב"ה כי הם סברו שמעלתם גדולה מאוד ודי בהם, הראה להם הקב"ה שאינם למעלת השגת נשמת אדם". על פי זה יובן מדרש חז"ל (בראשית רבה): "בשעה שברא הקדוש ברוך הוא אדם הראשון, טעו מלאכי השרת ובקשו לומר לפניו 'קדוש'. משל למלך ואפרכוס שהיו בקרוכין, והיו בני המדינה מבקשין לומר למלך דומינו, ולא היו יודעין איזהו, מה עשה המלך? דחפו והוציאו חוץ לקרוכין, וידעו הכל שהוא אפרכוס". הרי שמצד נשמתנו אנו גדולים מן המלאכים, אם רק נזכה להתדבק בנשמתנו ולהאירה.

יז. הלוך במקום סכנה

אסור לאדם להלך במקום סכנה, כגון להלך תחת קיר נטוי העומד לפל או להכנס לחרבה, וחמירא סכנתא מאסורא⁵⁴.

כמו כן אסור לעבר על גשר רעוע⁵⁵, וכן אסור לעבר על קורה הנתונה מגג לגג, אפלו אם היא רחבה⁵⁶.

יח. שתית מים מהנהרות

אסור לשתות מים מהנהרות בלילה, משום סכנת עלוקה. והינו, שיש לחוש שמא יש בתוך המים שרצים מזיקים העלולים להזיק את השותה, ומחמת החשכה אינו רואה אותם⁵⁷.

יט. הישן יחידי בלילה

חכמינו ז"ל אמרו⁵⁸: 'אסור לישן בבית יחידי וכל הישן בבית יחידי אחותו לילית'. ואמרו בירושלמי⁵⁹: 'בשלשה מקומות השטן מצוי לקטרג, המהלך בדרך בעצמו, והישן בבית אפל לעצמו והמפרש בים הגדול'. ולכן אסור לאדם יחיד לישן בבית או ללכת בדרך בלילה⁶⁰.

יש מחמירים, שאין לישן יחידי בחדר סגור, גם כאשר בשאר חדרי הבית מצויים אנשים נוספים, אלא יש להשאיר את הדלת פתוחה⁶¹, והעולם נוהגים להקל בזה⁶².

כתבו הפוסקים, שבאפן שאין אפשרות להזהר בענין זה, ישאיר אור דלוק, כמו כן, אם אור הלבנה חודר אל הבית, אין לחוש⁶³.

יש שכתבו, שהישן בסכה, אין לו לחוש לענין זה, ומתיר לישן יחידי בסכה, משום ש'שומר מצוה לא ידע דבר רע'⁶⁴.

מקורות והערות

54. סי' קט"ז סעי' ה' ברמ"א ובש"ך ס"ק ה' בשם הרמב"ם. 60. שם ברמ"א.
 55. שם בש"ך. 61. אורח חיים סי' רל"ט במ"ב ס"ק ט'
 56. ירושלמי שבת דף י"א ע"א ובערוך השלחן שם סעי' כ"ג 62. שם בשעה"צ ס"ק י"ז.
 ובכף החיים שם אות מ"ו. 63. כף החיים יורה דעה סי' קט"ז אות מ"ט ובאורח חיים סי'
 57. שם ברמ"א. 64. מעשה רב אות רכ"א.
 58. שבת דף קנ"א ע"ב. 59. ירושלמי שבת דף י"ט ע"ב.